

ANEMIČNE PROPOVIJEDI

Može li i homilija biti snažna?

Anemičan se čovjek ne osjeća dobro. Slab je, umoran, pospan. Dolazi to do izražaja i u osjećanju, i u razgovoru, i u radu. Zaboravlja. Započne rečenicu, a ne dovrši je — svaki se čas mora prisjećati. Kao da u fizičkom smislu te riječi ne živi punim životom. Razumije se, da se sugovornik, čovjek, s kojim živi, ne osjeća baš ugodno.

I naše propovijedi znaju biti anemične. Slične pojave, kao kod anemična čovjeka. Te propovijedi nije baš ugodno slušati. One su stvarno mrcvarenje slušatelja. I nekada su to bile. A šta tek danas, gdje smo svi živčano napeti. Gdje su ljudi mnogo izbirljiviji. Gdje će mnogi slušatelj jednostavno izletjeti van, počesto i s pogrđnim riječima na adresu propovjednika, ako ga riječima svoje propovijedi nije snažno pograbio.

Mnogo puta se zbilja moramo začuditi. U razgovoru za stolom zna i zaviknuti. Još kako temperamentno braniti svoju tezu. Zna se i razljutiti. I biti vrlo zanimljiv u pripovijedanju. A, kad počne propovijedati, kao da je svega toga netragom nestalo. Nego onaj grozno dosadni propovjednički ton, monotonija i izotonija, upadno forsirane kadence, uvijek isti ili nikakav efekat, ne osjećaš nikakvo uvjerenje, slušatelji osjećaju, da je propovjednik dosadan i samome sebi i da jedva čeka, da završi. Kojima književni hrvatski jezik nije materinski jezik, ti znaju gnjaviti i s raznim skoro traženim poluvokalima, uza sve to, što danas vidimo, da se i svaka malo načitanija seoska žena, pa i u zabačenijim krajevima, osobito, ako je završila osmoljetku, trudi, da govori lijepim književnim jezikom, pa da i vokale izgovara posve pravilno. I nepoznavanje naglasaka unosi u propovijedi izvjestan elemenat anemičnosti. Želi se često puta naglasiti kako treba, a baš radi toga nastojanja, a bez temeljitog studiranja same stvari, riječ se naglasi krivo. A baš je hrvatski jezik junački jezik, koji je i sa svojim ispravnim, a tako lijepim i snažnim naglascima kadar unijeti i u propovijedi veliku živost.

Svećenik pak, koji sluša takvu propovijed, ima jasan dojam o onom najvažnijem: Taj je propovjednik sinoć kasno ili jutros rano, čitajući kakva stara, pa makar i nova propovjedničkog pisca, najprije gnjavio sebe, a onda pod sv. Misom gnjavi u crkvi i svoje vjernike. Muči se i pamćenjem, svaki čas zamuckuje — situacija zna zbilja biti očajna. Jedan naš sadašnji srednjoškolski nastavnik glazbe u velikom gradu, a do pred par godina zvonar u jednoj crkvi toga grada, pripovijedao mi je jedanput: »Ista tiskana propovijed bila mu je na stolu jutros, kao i pred godinu dana na ovaj isti dan!« Spremao je i kancelariju, pa je mogao to vidjeti i znati. A sigurno mi ne bi to spominjao, da nije taj svećenik — stariji i ugledniji — bio kao propovjednik pravi pravcati gnjavator. Ne samo rečenice, nego mu ni riječi nisu bile formirane kako treba — uz druge mnoge manjkavosti.

S onom bijednom pripravom u kasno doba noći ili u prerano doba dana oduzeo si je i od potrebna noćnog odmora, pa umor i neispravnost čine situaciju još mnogo gorom.

Izvanredni govornici u svijetu

Baš sam ovaj čas prelistao 30 godina stari članak, tiskan u jednom zagrebačkom dnevniku, koji nosi naslov: »Veliki govornici sadašnjice«. Nije važno, da ih imenujemo. To su redom političari. Spomenut ću radije samu stvar. Za jednoga se veli, da ne govori samo glasom, nego i rukama, svakim mišićem na licu, cijelim svojim tijelom. Za drugoga: »Iako je već star čovjek... on je i danas isto tako temperamentan i svjež, pun nemira i pobune... Voli geste, poze i često pada u patetički zanos. Kod mase ima uvijek velik uspjeh.« Za trećega kaže, da je prestao biti velik govornik, kad je kao predsjednik vlade smatrao, da odsele mora govoriti dostojanstveno, hladno i mirno, ali da je možda baš radi toga na slijedećim izborima izgubio svoj zastupnički mandat.

Radi slabih propovijedi mnogi će vjernik »izgubiti svoj mandat za Nebo«

O, koliko duhovnog dobra u Božjem kraljevstvu na zemlji proigramo mi svećenici svojim bezživotnim propovijedima. Mnogi vjernici izgube radi takvih propovijedi svoj »mandat« za Nebo. U propovijedi bismo mi svećenici morali biti još mnogo više svježiji, puni nemira i pobune, negoli svjetovnjaci u svojim govorima. Zar možemo biti mirni, kad gledamo, da zlo, grijeh iz dana u dan sve više preotimlje mah! Zar se ne moramo stalno, s puno proročkog duha, poput starozavjetnih proroka, poput sv. Ivana Krstitelja, poput sv. Pavla i dr., buniti protiv grijeha, protiv ove strašne vjersko-čudoredne nizbrdice, koja prijeti, da će jednostavno sve povući niz svoju kosinu!

Naše uvjerenje. Služimo se vlastitim materijalom!

Nije svakome dano, da propovijeda vatreno, ali ono najpotrebnije, da nam propovijed bude govornički dobra, dat će nam snažno uvjerenje. Ono će oživjeti i naše ruke, i naše lice, i naše oči, i naš glas. Jako uvjerenje reže dušu, pokreće srce, snažno djeluje i na razum i na volju, pa makar govorili mirno i dostojanstveno. A zar je moguće, da danas, usred tako žalosnog općeg stanja vjere i čudoreda u cijelom svijetu, nemamo snažnog osvjedočenja o onome, što govorimo! Danas, na pogled te opće seksualizacije i strašne perversnosti mladeži u cijelom svijetu, dižu svoj glas i ljudi dobre volje, koji nemaju vjere, te pozivaju, formalno, i nas svećenike, da učinimo svoje, da se trgnemo.

Čepkati po propovjedničkim auktorima znači često smrt jakom uvjerenju. Radije bilježimo sve snažne misli, koje nam se rađaju u vlastitoj duši pri reflektiranju na današnje događaje i prilike u svijetu, dok čitamo novine i knjige; izrezujmo iz novina sve, što nam može dobro doći pri sastavljanju propovijedi, a zgodna mjesta iz pojedinih knjiga označimo glavnom mišlju odnosno predmetom u svom florilegiju (»Silva rerum«!), naznačivši pritom naslov knjige i stranicu. Zabilježimo i vlastite lijepe i zle doživljaje, a tako i događaje, što su ih drugi doživjeli i nama pripovijedali, a mogu nam za propovijedi zgodno poslužiti. Nemojmo se previše uzdati u svoje pamćenje. Sve se brzo zaboravi. I ne budimo negdje u zraku, dok propovijedamo, negdje u prošlom ili pretprošlom stoljeću, već go-

vorimo današnjim jezikom, današnjem čovjeku, o današnjim grijesima, krepostima, događajima i prilikama, stojeći čvrsto na današnjem tlu.

Tu nam često puta mogu mnogo bolje poslužiti male, na oko bezvrijedne knjižice, negoli glasoviti propovjednički auktori. (Spominjem neke takve male knjižice, a vrlo vrijedne: »Čemu vjerska pouka«, »Riječ bračnim drugovima«, »Uzmi čitaj«, »Pazi što govoriš«, »Nedjelja«, »Tri minute dnevno« I. i II., Mäderove 4 knjižice, što ih je između dva rata preveo pok. p. Stržić, pa one divne knjižice — i ne baš tako male, što su ih posljednjih godina izdavali Isusovci u Opatiji, itd).

Dalja priprava — Snažne teme

Dalja je priprava za dobro propovijedanje mnogo važnija, negoli bliža, neposredno prije propovijedi. Osim nabrojanih stvari treba, dakako, spomenuti i stalno čitanje Svetog Pisma, kao i suvremenih dobrih knjiga, i solidan duhovni život. Od pobožnosti, uz svakidanje razmatranje, posebno napominjem adoraciju, pobožnost Križnog puta i kronicu. Dolična priprava i zahvala za sv. Misu, jutarnja i večernja molitva s ispitom savjesti, te redovita Ispovijed razumije se po sebi. I pokora, dragovoljna odricanja neobično su važni za Božji blagoslov u propovijedanju. Nezačinjeno jelo ne ide u tek; a ono, što su začini za jelo, to su duhovni život i pokora za duhovnu začinjenost naših propovijedi. I mi ćemo govoriti s mnogo više uvjerenja i tzv. duhovne unkcije, i riječi će naše uroditi s mnogo većim plodovima u dušama naših slušatelja radi te duhovne začinjenosti naših propovijedi.

Snagu našim propovijedima dat će i snažne teme. Zar ih danas treba tražiti? Vrijeme ovakva otpada od Boga i od Božjih zapovijedi kao danas daje ih na svakom koraku na pretek. Baš zato danas nije nipošto vrijeme za sladunjave propovijedi, za crvene i žute limunade.

Uzmimo, na pr., samo pitanje bračnog morala. Današnje stanje u našim obiteljima (a ta stvar kao i mnoge druge vrijedi za cijeli svijet, a ne samo za naše krajeve i ljude) jednostavno prijete zatorom ljudskoga roda ili, kako to nedavno rekoše medicinski prvaci u Njemačkoj i u Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, njegovom biološkom propašću. Govoreći o toj strašnoj i posve suvremenoj temi, zar možemo govoriti mrtvo, anemički? Govorit ćemo iz života, za život i puninom svoje životne snage. I, kad je nečemu već za d n j i čas, i onda se mora govoriti i isplati se govoriti. A osobito o tom temelju i sela i grada, i naroda i države, i Crkve i čovječanstva! Ali ne govorimo o tome tek površinski, već zađimo u najdublje dubine! I snažnim uvodom predusretnimo današnje ispade (reagiranjem mislima, a izvan crkve i riječima!) mnogih vjernika, koji su i po svom bračnom moralu više nevjernici nego vjernici, ali i još gore, jer i stari pogani, i naši suvremeni u Aziji i u Africi daleko su nad raskršćanjenom Evropom i Amerikom i u stvarima braka. Onda se neće tako lako usuditi nazvati propovjednika »lopovom«, jer da je govorio o stvarima, »koje se njega ne tiču« i sl.; bar ne oni, koji mu budu propovijed osobno slušali.

Dobro probran, osobito suvremen materijal dat će sigurno našem propovijedanju potrebnu svježinu, život i snagu. Tu nam može upravo izvanredno poslužiti materijal iz »Glasa Koncila«, a i drugih

naših listova. Da ga što bolje i svestrano iskoristimo, svrstajmo i taj materijal sistematski i abecednim redom u svoja osobna vrela misli za propovijedi («Florilegij», «Silva rerum«!). Mnogo je bolje stvar pregnantno, posve kratko zabilježiti i onda označiti god., broj i str. novina, a same novine čuvati cijele, poredane po godištima i brojevima, negoli stvari izrezivati. I za »Glas Koncila«, i za sve druge novine (časopise, glasnike) i knjige vrijedi jednako slijedeća tvrdnja: Što je snažno djelovalo na nas, dok smo čitali, bit ćemo manje-više uvijek sposobni, da to i snažno reproduciramo i tim postignemo snažan efekat i u dušama svojih slušatelja. I bit će takve stvari uvijek vrela dragocjenih utisaka i refleksija, što će se roditi u našoj duši, a svoje misli uvijek snažnije iznesemo, negoli ono, što smo našli po raznim propovjedničkim priručnicima. Te prop. priručnike moramo uopće upotrebljavati više eklektički i kao sredstvo, da dođemo lakše do svojih misli, a ne, da se odlučujemo reproducirati cijelu propovijed kao svoju.

Nek nas uvijek prati misao na propovijedi

Bilo bi dobro, da smo kao opsjednuti mišlju na propovijedi. Razumije se, i na propovijedi već održane: Pitati sami sebe, šta u njima nije valjalo. Mislimo li, da bi nešto, što nam je naglo izletjelo iz usta, trebalo zgodimice popraviti, pribilježimo tu stvar na posebnom papiriću ili u za to određenu bilježnicu.

Ali napose naglašujem, da bi trebalo neprestano misliti na propovijedi, koje ćemo držati. Padne nam na um, da bi trebalo obraditi neku određenu temu, uzmimo odmah komad papira i stavimo tu temu kao naslov, a onda pod nju pribilježimo svaku misao, zgodan primjer, zgodne slike, što nam budu padali na pamet u vremenu, dok tu temu ne obradimo. Poznam jednog svećenika, koji je i u tramvaju znao izvaditi iz džepa bilježnicu i zabilježiti u nju misli, koje su mu taj čas pale napamet.

Smatrati propovijed nečim zbilja velikim, svetim i nadasve važnim, pa onda činiti sve, što je potrebno, da naše propovijedi budu što bolje, traži to od nas strahopoštovanje prema Božjoj riječi, što je propovijedamo, ali i poštovanje »Božjeg puka«. Treba da mu govorimo krajnje razumno, razborito, oduševljeno, s veseljem i s ljubavlju u srcu.

Stogod radili, čitali, govorili, molili, razmatrali, adorirali, recitali sveti oficij, obavljali pobožnost Križnog puta itd., nek su nam uvijek i naše propovijedi pred očima. I trpimo odano u volju Božju za uspjeh svojih propovijedi! Jednom je zgodom rekao newyorški biskup Fulton Sheen: »Iz knjiga se može mnogo naučiti, ali prava mudrost je isključivo kći bola i patnje«.

Ali ostanimo i ponizni! Uvjereni, da smo glasnogovornici Boga živoga i pravoga, da će naše propovijedi samo po Bogu dobiti punu snagu, da će nam riječi biti aes sonans, ako ne budemo govorili silom Duha Svetoga, da će nam naše propovijedi uroditi plodom u srcu vjernika samo po Božjoj milosti.

Zanimljivo, kako znaju propovjednici biti nekad samodopadni. Sjećam se, kako se je jedan propovjednik, dok je propovijedao, samodopadno smješkao — o toj je samodopadnosti govorilo i njegovo pripovijedanje o tome kasnije — kad je vidio kako jedan stariji svećenik netremice gleda u njega i pozorno, najdobronamjernije,

prati svaku njegovu riječ u propovijedi. Ali se je zato jedan drugi propovjednik, upravo izvanredan po svom prop. talentu, udario u prsa i ponizno izrazio bojazan, da ne bi njegovi grijesi pokvarili uspjeh, kad sam mu, najiskrenije, izrazio svoje zadovoljstvo: »Vi, ili pisali ili propovijedali, uvijek sjajno pišete i sjajno govorite!«

Još je interesantnije, što si znaju umišljati, da su dobri propovjednici, oni, koji zaslužuju najgoru ocjenu iz svog propovijedanja. Neću nikad zaboraviti, kako je s visoka nastupio prema dobru i obljubljenom propovjedniku stariji svećenik, koji je na propovijedaonici činio i strašne gramatičke pogreške, a propovjednik nije bio baš nikakav. Jednostavno mu je rekao: »Ugledajte se u mene!« Čovjek da pukne od smijeha! A drugi bi se opet pripravljaio, tek malo šetajući i razmišljajući pred samu propovijed. Ali je zato bio daleko od suvremenosti, bez potrebne dubine i snage, a od »pričica« je načelno zazirao. Rugao se svome kolegi, koji je svoje propovijedi začinjao s lijepim malim doživljajima, što ih je sam doživio, ili od drugih slušao. Takve male doživljaje nazivao je on ironički »pričicama«. A šta je Isusovim propovijedima davalo poseban čar i svježinu, ako ne oni sitni doživljaji iz dnevnog života, kao, na pr., onaj u paraboli o »izgubljenoj drahmi«. Veliki suvremeni osvajač svijeta za Krista James Keller M. M. upotrijebio je takve male događaje, često puta silno dražesne, kao okosnice, oko kojih je skupio zgodne misli za svaki dan u cijeloj godini. Za kratke propovijedi dosta ti je uzeti samo jedan takav sitan događaj, inspiraciju za misli dat će ti on sam. I bit će to sasvim druge misli od onih Kellerovih, jer mašta je vrlo individualistička, ali i tako bogata, da će ti uz jednu zgodnu stvar dati materijala i za više propovijedi.*)

Zanimljiva je pojava, da su veliki propovjednici, i stari i novi, redovito nezadovoljni sa svojim propovijedima, sa samima sobom, dakle ponizni. Samodopadnost, zadovoljstvo sa samim sobom, ali i manjak svete ambicije kod propovjednika su najbolji put, da se propovjednikov duh dovede u stanje močvarne stagnacije.

Mora li homilija biti mrtva?

Kad čovjek više puta sluša istog propovjednika, koji je u svojim propovijedima par puta govornički obradio slobodnu temu, a nekoliko puta govorio u obliku homilije, čudi se, kad vidi, da mu je obična propovijed daleko življa od homilije. I početnik može stvoriti pogrešni zaključak, da homilija mora biti mirna. Ne mora i ne smije.

Liturgijskom je reformom homiliji vraćena čast. I poželjno je, da naše propovijedi pod sv. Misom imaju bar pretežno oblik homilije. Za podlogu joj služi Evandjelje, ali se i Poslanica, pa i drugi dijelovi misnog obrasca mogu prokomentirati. U misnom su pak obrascu, i osim Evandjelja i Poslanice, uglavnom riječi iz Svetog Pisma. A zar nije Sveto Pismo i Starog i Novog zavjeta prepuno najsnažnijih misli o Bogu, o grijehu, o vječnosti, o trpljenju itd.? Pa zašto bi onda homilija morala biti bez govorničke snage, mrtva? Radi primjera ću spomenuti samo jedno nedjeljno Evandjelje — Lk. 19, 41—47., koje se čita na IX. nedjelju po Duhovima: Isus plače

*) Ta je Kellerova knjiga, u 2 sveska pod naslovom: „Tri minute dnevno“, izdana na hrvatskom jeziku u Zagrebu g. 1958. — Op. p.

nad Jeruzalemom i izriče strašno proročanstvo, čije će ga izvršenje zadesiti, jer je odbacio Spasitelja i njegovu nauku. A onda ulazi u hram i izgoni one, koji su u hramu prodavali i kupovali, riječima: »Kuća je moja kuća molitve, a vi ste je učinili razbojničkom spiljom«. Zar ne osjećamo u svemu tome upravo neobičnu snagu? Posebnu će snagu dati homiliji primjena Evandjelja ili drugog teksta misnog obrasca na suvremene prilike u svijetu, zemlji, selu, gradu. Takvu su primjenu provodili i sveti oci u svojim homilijama. I sv. Pavao, a i drugi pisci poslanica također su praktični u svom pisanju. Spominju i dobre strane onih, kojima ih upravljaju, ali, još snažnije, i zle — grijehe. Kako će, na pr., snažno djelovati na slušatelje primjena Evandjelja IX. nedjelje po Duhovima na današnje prilike u svijetu, koji neće da zna za »sladak jaram i lako breme« Isusova Evandjelja (Mt. 11, 30), a strašne posljedice toga tako su očite, da nas čisto bodu u oči. I postupak Isusov u hramu kako se efektno može primijeniti na današnje prilike po našim crkvama i kapelama — nemir, brbljanje, smijanje.

Da važnost praktične primjene u homiliji što jače podvučemo, citirat ćemo i riječi jednoga od najglasovitijih suvremenih propovjednika, biskupa Fultona Sheena, koji je usto i čovjek posve Božji, a i velik pokornik. Prigodom boravka na II. Vatikanskom saboru bio je negdje u Italiji upitan za mišljenje o današnjim propovjednicima, pa je rekao i ovo: »Jedni su verbalisti. Šibaju zrak. Drugi su »adremisti« — govore »ad rem«. Obrade naime jedno pitanje, ali izdvojeno, bez veze sa stvarnim životom. Tek treći su propovjednici u pravom smislu te riječi. Govore naime korisno i znaju oduševiti duše za istinu«.

Manjak svijesti o silnom značenju dobrog propovijedanja

Zbilja je žalosno, da mi svećenici nemamo dovoljno svijesti o važnosti i silnom značenju svoje propovjedničke službe. Barem je djelom slabo pokazujemo. Jedni smatraju propovijedanje jednom od svojih glavnih obveza i ulažu silan trud, da budu na visini vremena. Propovijedi takvih svećenika slušaju vjernici s najvećim užitkom i s velikom duhovnom korišću. Pa ni nama svećenicima nije mrsko ni dosadno takve propovijedi slušati, i uvijek se i u našim dušama tada nešto pokrene. A drugima je propovijedanje jedna od najdosadnijih stvari; takvi ulažu u taj posao minimalan trud. Rijetki su, istina, ali se nađe i takvih (a ne moraju to biti baš stari ljudi!), koji ironiziraju dobre i revne propovjednike i bagatelno govore o propovijedanju uopće. Ali činjenica mnogih zlih, jako slabih, neefektnih propovijedi govori nam, da mnogi svećenici bar praktički bagateliziraju tu svoju dužnost.

Naše vrijeme traži kategorički, da propovijedamo dobro, snažno, suvremeno. Kao Božji proroci u ove naše atomske dane.

F. K.

**Pretplata za naš list u godini 1966. iznosi 2.000 din.
Molimo da uplatite što prije.**